

(3) Neokonfucianismus I

- dynastie Song 宋 (960–1279), Severní Song 960–1127, Jižní Song 1127–1279
- společenské změny, vznik džentry, význam státních zkoušek; význam lokální kultury a soukromé sféry
- reformátoři: Fan Zhongyan (989–1052); Sun Fu (992–1057); Hu Yuan (993–1059); Shi Jie (1005–1045) – první generace neokonfuciánů, vytvořili songský vzdělávací systém (program vzdělávání, systém škol, státní zkoušky)
- Wang Anshi (1021–1086): reformátor, v zásadě totalitní reakce na soudobé společenské změny; s odkazem na vzory dávnověku se pokusil prosadit důslednou státní kontrolu nad všemi aspekty společenského a ekonomického života
- opozici vůči němu, k níž patřili i významní neokonfuciáni (bratři Chengové) jeho reformy odmítla (program napravování dílčích nedostatků pod dohledem konfuciánsky vzdělaných úředníků)
- gentry a veřejný prostor (gong 公), vs. to, co spadá do úřední sféry (guan 官), a tím, co je soukromé (si 私) – zprostředkovatelská a organizační funkce gentry v rámci místní administrativy
- pět nejvýznamnějších neokonfuciánů z období Severních Songů: Shao Yong 邵雍 (1012–1077), Zhou Dun-yi 周敦頤 (1017–1073), Zhang Zai 張載 (1020–1078), Cheng Hao 程顥 (1032–1085), Cheng Yi 程頤 (1033–1107)
- dvě nejvýznamnější osobnosti z období Jižních Songů: Zhu Xi 朱熹 (1130–1200), Lu Jiuyuan 陸九淵 (1139–1193)

- sebepochopení neokonfucianismu:

Shi Jie:

Během tisíc pěti set let, která uplynula od Konfucia, zažilo Dao starobyklých králů řádění Yang Zhua a Mozia, Han Feie, Zhuanga, Laozia a nakonec Buddha, až upadlo v zapomenutí.

→ „učení o dau“ (daoxue 道學); „legitimní předávání daa“ (daotong 道統)

- Čtyři knihy (si shu 四書): Konfuciovy Hovory, dílo Mencius, Neměnný střed (Zhongyong 中庸) a Vyšší učení (Daxue 大學)

- důraz na sebekultivaci jednotlivce:

Vyšší učení:

Ten, kdo chtěl v dávných dobách projasnit jasnou mravní sílu v celém podnebesí, dal nejprve do pořádku svůj stát. Kdo chtěl dát do pořádku svůj stát, nejprve uspořádal svou rodinu. Kdo chtěl uspořádat svou rodinu, nejprve zkultivoval sám sebe. Kdo chtěl zkultivovat sám sebe, nejprve napravil svou mysl. Kdo chtěl napravit svou mysl, nejprve učinil své myšlenky opravdovými. Kdo chtěl učinit své myšlenky opravdovými, nejprve rozšířil své porozumění [věcem]. Porozumění se rozšiřuje zkoumáním věcí (ge wu 格物).

Zhu Xiho komentář:

„Zkoumat“ (ge 格) znamená „dojít do cíle“ (zhi 至). „Věc“ (wu 物) je jako „záležitost“ (shi 事). Až do konce proniknout pořadající strukturou věcí a záležitostí (shi wu zhi li 事物之理) znamená usilovat o to, aby nebylo nic, kam bych nedosáhl.

Tvrzením, že rozšiřování porozumění spočívá ve zkoumání věcí, je myšleno, že snaha rozšířit své vlastní porozumění spočívá v tom, přistupovat stále k věcem a beze zbytku prozkoumat jejich pořadající strukturu (li 理). Obecně vzato platí, že v pronikavém působení lidských myslí navenek je vždy přítomno porozumění a že kterákoliv věc v podnebesí má vždy pořadající strukturu. Proto platí, že pokud porozumění není dokonalé, je to tím, že pořadající struktura nebyla prozkoumána beze zbytku. Pokud tudíž je zahájena výchova prostřednictvím vyššího učení, musí být studenti vedeni k tomu, aby při setkání s kteroukoliv věcí na světě vždy vycházeli od pořadající struktury, které již rozumějí, rozvíjeli ji dále a snažili se dojít kam až to jde. Když se bude člověk usilovně snažit po dlouhou dobu, dojde až do bodu, kdy se náhle všechno propojí. Pak nebude mezi věcmi nic, ať už projevené navenek nebo skrývané uvnitř, hrubé nebo jemné, čím by člověk nepronikl, a v celém konstitučním základě i velikém fungování jeho mysli nebude nic, co by nebylo úplně jasné. Tomu se říká, že 'věci jsou prozkoumány' a 'porozumění rozšířeno'.

→ vliv buddhismu: lidská mysl je predisponována k porozumění reality v její úplnosti, splynutí s realitou; pojem „pořadající struktura“ (li 理) tam, kde by buddhisté mluvili o „takovosti“, „prázdnostě“, nebo „buddhovství“ (li však zahrnuje konfuciánské hierarchické uspořádání světa)

• instituce „komunální smlouvy“ (xiangyue 鄉約) – koncept prosazovaný Zhu Xim, vytvořený na základě *Regulí rodu Lü* z roku 1077

4 zákl. body: 1) vzájemné povzbuzování ke ctnosti a záslužným skutkům; 2) vzájemné napravování chyb; 3) vzájemné setkávání při obřadech a dalších zvycích; 4) vzájemná pomoc v neštěstí